

„Au venit să ne cânte și ne-au încântat“

CORUL „ZADIKOFF“ (Tel Aviv) – în România

„Haveinu Șalom Alehem!“ – „Baruh Haba!“

Muzica ne însoțește. Ne-a însoțit de-a lungul unei istorii pline de dramatism, devenind, în timp, una din cheile renașterii noastre. Muzica ne apropie. Coriștii evrei bucureșteni și coriștii-oaspeți israelieni se vedeau pentru prima oară, dar, dându-și muzical binețe - „Haveinu Șalom Alehem!“ - „Baruh Haba!“ - au încercat sentimentul că se cunosc; că ne cunoaștem de când lumea. Fiindcă fluidul de comunicare, apartenența la aceeași mare familie - poporul evreu - se transmitea tuturor celor prezenți la Templul Coral, în 29 octombrie a.c.

Câteva cuvinte despre Corul „Zadikoff“

A fost fondat la începutul secolului trecut, în Bulgaria, iar coriștii au făcut Alia în 1942. Pe parcursul ultimilor 25 de ani, formația s-a îmbogățit cu israelieni veniți din toată lumea. Și-n muzica lor se resimt influențe din Europa centrală (valsul), Yemen, America Latină, S.U.A. Repetițiile se fac, acum, la Tel Aviv-laffo, dar coriștii nu sunt numai telavivieni, ci sunt și din Bat Lam ș.a., spune prezentatoarea spectacolului, *Aneta Weinberg*, singura - se pare - care știe românește.

„Sus, inima!“

Cine e însuflețit, însuflețește. Pretutindeni unde a poposit, în Israel și în multe țări ale lumii, corul -, condus și acompaniat la pian de *Daniel Blank*, care este nu doar un dirijor și pianist plin de har, dar și un original orchestrator, - a spus, în graiul muzicii, „sus, inima!“, miilor de spectatori veniți să-l asculte. Poate că această vitalitate, bucurie de a trăi, curaj de-a înfrunta ziua de mâine, pe care ni le transmiteau coriștii, veneau din modul de a fi specific israelian. E vorba de arta de-a prețui clipa, pe care o au, cu precădere, cei încercați de războaie chiar de la începutul proclamării independenței statale, amenințați, în orice clipă, de atentate teroriste,

oameni care numai în această vară au îndurat, timp de peste o lună, bombardamentele Hezbollah-ului și au pierdut, în luptă, 150 de vieți tinere, nevinovate...

E.S. Rodica Radian Gordon – membră de onoare a C.E.B.

București, Excelenței Sale *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, titlu acordat - cum amintea în alocuțiunea sa, președintele C.E.B. - unor personalități evreiești ilustre din întreaga lume: *Elie Wiesel*, *Alfred Moses*, *Meir Rosen*, *Marele Rabin Menachem Hacohen*, *Eugene Ribakoff*, *Rabinul Andrew Baker* ș.a. Onoarea ce i s-a făcut a mișcat-o, cu atât mai mult cu cât e o fiică a Bucureștiului și e prima femeie care primește această distincție, a mulțumit *E.S. Rodica Radian Gordon*.

„Ierusalim șel zahav“

Două ore și mai bine au zburat fără să simțim. Muzica a fost însoțită de mișcare scenică, uneori de pantomimă (ceremonia căsătoriei, într-un cântec popular israelian de nuntă; sau visul lui *Tevie Lăptarul* „Dac-aș fi Rotschild...“ într-un fragment din vestitul musical „Scripcarul pe acoperiș“), dovedind indubitabilele înzestrări actricești ale cântăreților. Unul din leitmotivul repertoriului a fost „Ierusalim șel zahav“, unde participarea solistei noastre, *Carla Mușat*, a adăugat un plus de strălucire matineului muzical.

Cântecul-rugăciune, potpuriuri de muzică ladino și idiș, melodii din anii '60, '70 într-un aranjament orchestral modern, au „vorbit“ despre marea muzică liturgică evreiască, au atras atenția asupra unui tezaur muzical încă insuficient explorat (cântecul ladino), au arătat că idișul-ca-stare-de-spirit n-a murit, a reconfirmat că muzica bună n-are vârstă. Totul - bine pus în valoare de remarcabilele voci ale soliștilor *Meier Kurzvail*, *Ricki Meșar*, *Limor Baruch*... Aproape că n-a fost cântec care să nu fi fost aplaudat la scenă deschisă, în tactul muzicii. Întregul program a fost impregnat de lirism și umor, de veselie-act volitiv de dominare a suferinței.

„Bai unț zint ir șein“

A fost un dar din partea corului pentru președintele C.E.B., ing. *Osly Lazăr*, care i-a făcut invitația de a veni în România, oferit de directoarea *Marcela Rappaport* și directorul administrativ *Zeev Nave*. A fost un prinos de recunoștință pentru visul-ai-evea al unei frumoase dimineți de toamnă: Diploma de Excelență a C.E.B. pentru Corul „Zadikoff“. Au fost flori. Multe flori: pentru fiecare corist în parte; pentru *E.S. Rodica Radian Gordon*; pentru dirijorul-artist înăscut *Daniel Blank*. A fost și cuvântul de mulțumire rostit de președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, care a remarcat țaria de caracter a israelienilor, puterea de a depăși greutățile unei vieți dure, mereu amenințate de primejdii. „Prezența Corului Zadikoff este un simbol că Statul Israel este mereu cu noi. Ați venit să ne cântați și ne-ați încântat“. Aș parafraza „*Bai mir bist ti șein / Bai mir ost ti hein...*“ cu „*Bai unț zint ir șein / Bai unț ost ir hein...*“. A fost un concert-eveniment, o dovadă în plus că, oriunde trăim, suntem o singură inimă.

IULIA DELEANU

POȘTA

REDAȚIEI

• Muzicologul **VASILE TOMESCU** ne-a transmis un frumos articol evocator despre compozitorul *Laurențiu Profeta* z.l., făcând o trecere în revistă a vieții și operei acestuia, cu accent pe vasta arie componistică. În acest context, el subliniază: „Orizontul său de inspirație este impresionant, de la dulcea și candida lume a celor mici, până la exaltarea lirismului, a sentimentelor nobile, elevate, la punerea în lumină a valorilor istoriei și culturii naționale“. Articolul vine în completarea omagiului adus de muzicologul *Ada Brumar* la decesul compozitorului, publicat în revista noastră (*R.E. nr. 258*).

• Am primit de la cititorul nostru, **S. MOISE**, un adevărat pamflet împotriva lucrării „*Rolul evreilor în civilizație*“ al sociologului francez *Gustave Le Bon*, mort în 1930. Observațiile și criticile domniei-sale sunt pertinente și la obiect, făcute cu multă ironie, dar, de la apariția ei, această lucrare cu caracter antisemit, ca, de altfel, și alte lucrări ale autorului, care au inspirat propaganda nazistă, au fost frecvent analizate și criticate. Ceea ce, în schimb, ar trebui să ne strânească nedumeriri este reeditarea recentă, la Editura Antet, a acestei cărți în care se susțin o serie de minciuni și teze neștiințifice la adresa evreilor și care nu face altceva decât „să tulbure apele“. Mulțumim dlui *Moise* că ne-a atras atenția asupra publicării acestei cărți.

• Domnul **DAN NICOLAE**, din Arad, supraviețuitor al Holocaustului, secretar al filialei A.E.R.V.H. din acest oraș, ne-a scris mai demult (scuzați întârzierea) despre două dintre realizările lui care ar putea interesa membri filatelici ai comunităților. Domnia-sa este machetator de ștampile filatelice și a confecționat, pentru marcarea unor evenimente istorice din Arad, ștampile comemorative.

„În anii aceia, la Craiova“

„Profesorul *Adrian Butoi*, autor a patru volume dedicate Colegiului Național «*Frații Buzești*», din Craiova, pe care îl cunosc din 1955 și cu care am continuat să colaborez, a pus aceste cărți la dispoziția comunității noastre, pentru că, între paginile lor, se află multe referiri la personalități sefarde craiovene, care au fost elevi sau au predat în acest liceu. De asemenea, prof. *Adalbert Zimble* (z.l.) a realizat o selecție din articolul lui *Marius Mircu*, «*În anii aceia, la Craiova*», despre dr. *Henric Morgenstern*, cadru didactic al I.M.F. București, fost elev al acestui colegiu, însoțită de C.V.-uri ale scriitorului și medicului, apărut în «*Curierul Primăriei*», Craiova, octombrie 1999“ - ne scrie președintele comunității, prof. univ. dr. **CORNELIU SABETAY**. Articolul, reproduc de prof. *Adrian Butoi* în volumul III al monografiei sale, se referă la solidaritatea unor profesori craioveni cu elevii evrei excluși din învățământul de stat în anii legislației rasiale, așa cum o evocă dr. *Henric Morgenstern* într-un interviu acordat lui *Marius Mircu*.

Una dintre ele este dedicată împlinirii a 170 de ani de la ctitoria Sinagogii din acest oraș. O altă ștampilă și cu plicul adecvat au fost realizate cu prilejul comemorării celor opt evrei martiri arădeni, executați în toamna anului 1944, cu prilejul ocupației vremelnice a Aradului de către trupele horthysto-fasciste. Cele două materiale au fost publicate în revista „*Curierul Filatelic*“ din Sibiu, iar cine este interesat, poate să le achiziționeze de la semntarul scrisorii (Calea Radnei nr. 102, Sc. D, ap. 11 - cod 310269, Arad).

• Doamna **FRANCISCA MIROVICI-ARABIN**, din Lugoj, ne-a remis o lungă scrisoare în care evocă anii de război și de prigonire a evreilor la Cernăuți. Domnia-sa ne descrie discriminările la care a fost supusă, elevă fiind, încă înaintea introducerii legilor rasiale, ocuparea Cernăuțului de către armata sovietică în 1940, când farmacia tatălui său a fost naționalizată, revenirea administrației românești „pe care evreii o așteptau cu speranță și bucurie“ și care s-a soldat cu trimiterea lor în ghetoul din oraș, în condiții greu de imaginat și cu deportarea unei părți a evreilor în Transnistria. Familia semnatorei scrisorii a scăpat, împreună cu alții, datorită demersurilor primarului *Traian Popovici* de a sista deportările. În 1943, împreună cu familia, dna *Mirovici* a reușit să revină la Bacău, de unde erau originari, dar domnia-sa se plânge că o serie de documente pe care le-a depus la Casa de Pensii din Timișoara, pentru a dovedi calitatea de prigonită, nu au fost recunoscute, ea neprimind decât o sumă minimă la pensie și nici un fel de despăgubiri pentru bunurile, naționalizate după 1948, ale părinților. Dna *Mirovici* ne-a rugat să-i răspundem. Sperăm că publicarea unor fragmente din viața ei înlocuiește un răspuns prin poștă.

• Cititorul - și colegul nostru - **EMANOIL FISCHLER**, care colaborează la „*Adevărul de Cluj*“, ne-a trimis un număr al acestui cotidian în care *Cosmin Puriș* publică o pagină întreagă dedicată vizitei pe care a făcut-o la Auschwitz-Birkenau. Scrisă sobru, fără comentarii, concentrată pe fapte, această pagină este deosebit de impresionantă prin dramatismul relatării calvarului pe care l-au trăit cei peste un milion și jumătate de oameni care au trecut prin această teribilă uzină a morții. Printre care, subliniază autorul, s-au aflat 130.000 de evrei din Transilvania, deportați de fasciștii unguri.

„Monumente funerare mozaice, aflate în cimitirul evreiesc local“ și „*Reviste, gazete, foi volante evreo-române tipărite la Bârlad, la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea*“, așa se intitulează două studii despre istoria acestei comunități, scrise de prof. **GHEORGHE CLAPA** și publicate, în acest an, de săptămânalul „*Bârladul*“, ne scrie secretarul comunității, *Lazăr Croitoru*. În perspectiva sărbătoririi a jumătate de veac de la înființarea revistei noastre și a 150 de ani de presă evreiască în România, publicăm fragmente din cel de-al doilea studiu.

[...] Cu toate că în orașul Bârlad vorbitorii de limbă idiș erau numeroși, răspândirea cea mai mare au avut-o gazetele publicate în limba română [...]. Cele ce urmează sunt deocamdată, o bibliografie, parțial adnotată, pentru a informa doar asupra existenței respectivelor periodice, urmând ca, ulterior, să detaliez conținutul celor mai importante dintre ele [...].

• „**Aurora Ționistă**“, săptămânală, gazetă politică cu caracter sionist, a fost editată începând cu 10 iulie 1899, la Tipografia „*Progresul*“ (1894-1900) din Bârlad de către proprietarul, editorul și directorul *Sigmund Gross* [...]. Hebdomadarul și-a depășit orientarea sionistă, reflectând situația evreilor din țară, se arată în articolul-program din primul număr: „Să ridicăm prestigiul poporului evreu, față de el însuși și față de poporul în mijlocul căruia trăiește...“. Redactori: *Adolf Axelrad* (fost elev al liceului „*Codreanu*“) [...]; *A. (vram) Axelrad*, care debutează aici, descrie și cafeneaua bârlădeană în care s-a plănuțit emigrarea pe jos); *M. Kisinef* (*Matei Rusu-Roussou*, stabilit la Paris); *N. Botoșăneanu*, care trimite, de la Viena, convorbiri și impresii despre *Th. Herzl*, de la Paris, despre *Max Nordau*, inclusiv un studiu „*Ționismul în România*“ [...]. În perioada sa de apariție „*Aurora Ționistă*“ a tratat diverse teme: articole de orientare sionistă; [...]. literatură; [...]. corespondență din localitatea Bârlad, din județul Tutova, din România, de pe glob [...].

Reviste, gazete și foi volante evreo-române, tipărite la Bârlad

• „**Bar-Kochba**“ a fost tipărită în perioada martie 1913 - noiembrie 1915, reapare la 5 iulie 1919 la Bârlad [...]. În 1913, redactorul *Achille M. Finkelstein* semnează și articolul „*La Arme*“, deoarece „...acum e momentul să dovedim că evreul-român știe să-și verse sângele pentru scumpa lui Patrie...“, România“ [...].

• „**Femeia Bas-Ami**“ apare la 16 iulie 1900, la Bârlad, un număr unic [...]. Este publicat un desen reprezentând grupul emigranților bârlădeni. „*Bas Ami*“, cântecul emigranților (pe arie populară), de *L. Fridman*, epigrama „*Dumnezeu*“, de *Sigfrid*. Colaboratori: dr. *Fridman*, *Herșcu Sin*, *Betty Weinzeig* [...].

• „**Emigranții**“ (Bârlad, 1900) - ziarul sionist, care a apărut ocazional, reproduce pe prima pagină un clișeu reprezentând 72 de emigranți evrei pedestri [...].

• „**Junimea Zionistă**“, organ de propagandă sionistă (a apărut doar o singură dată, în 1910), [...] chema tinerimea „la o viață nouă, îndemnată de aniversarea a cinci ani de la moartea titanului *Herzl*, care, pentru întâia oară după 2000 de ani, a făcut să fluture iarăși înaintea lui Israel stindardul celor care visează a crea un adăpost pentru un întreg popor“ [...].

• „**Rămas Bun**“, 30 aprilie 1900 - foaie volantă scoasă de un grup de 30 de drumeți bârlădeni.

• „**Dați Ajutor**“, număr unic, scos la 22 aprilie 1900 de *Adolf Axelrad*, fost elev al Liceului „*Codreanu*“, venea în sprijinul evreilor emigranți din Bârlad [...].

• „**Trăiască România**“, aprilie 1900, Bârlad, publicat de emigranții evrei. Titlul este inspirat de conținutul manifestului care zugrăvește, deopotrivă, durerea de a se despărți de locurile natale și mizeria care-i gonește [...].

• „**9 Ab**“ - ziar ocazional pentru comemorarea zilei de doliu național“ - apare la Bârlad, la 30 iulie 1902, în limba română și în idiș (cu caractere ebraice). Se referă la dărâmarea Templului din Ierusalim de către romani în anul 70.

Mărturisesc cu sinceritate că am considerat necesară realizarea unui index alfabetic al publicațiilor evreo-române, apărute de-a lungul timpului în orașul Bârlad, pentru a aprecia dimensiunile acestui fenomen care denotă că litera tipărită a dat expresie spiritualității și creației.

Prof. GHEORGHE CLAPA